

Disseny periodístic a Internet: un estat de la qüestió

Javier Díaz Noci

Resum

L'estudi del ciberperiodisme és una disciplina dins de l'estudi del periodisme que ha arribat a un notable grau de desenvolupament. Nogensmenys, hi ha aspectes poc estudiats. El disseny n'és un. En aquest article fem un ràpid repàs de la història de l'aspecte gràfic de les pàgines web periodístiques, de les característiques principals i una proposta preliminar d'avaluació heurística que permet fer comparacions entre diferents mitjans.

PARAULES CLAU: ciberperiodisme, Internet, disseny, color, tipografia.

Design of online news: the state of the art

Abstract

The study of online journalism is a discipline that has received a great level of development. Nevertheless, there are some little-studied aspects. Graphic design of journalistic webpages is one of them. In this article we describe the historical development of the graphical aspect of journalistic webpages, of their main characteristics, and propose a preliminary heuristic evaluation in order to do some comparative studies.

KEY WORDS: online journalism, Internet, design, colour, typography.

1. Introducció

Des de pràcticament el naixement del periodisme a la World Wide Web —allò que anomenem *ciberperiodisme* (Díaz Noci i Salaverría, 2003)—, l'any 1994, la producció bibliogràfica acadèmica sobre el nou fenomen ha estat nombrosa;

no només als Estats Units, considerats a vegades una mica exageradament, segons el nostre humil parer, l'avantguarda tant de la producció ciberperiodística com de la recerca (Domingo, 2008), sinó també en altres llocs del món. A les nostres universitats també s'ha publicat una considerable producció bibliogràfica, en forma de manuals, monografies, tesis doctorals o articles, sobre el periodisme a Internet. S'han dibuixat molt clarament dues línies de recerca: l'estudi del missatge digital, amb molta atenció a les seves característiques pròpies (hipertext, multimèdia, interactivitat), amb moltes investigacions (només per esmentar una de les darreres, Canavilhas, 2007) i manuals (Díaz Noci i Salaverría, 2003; Salaverría, 2005; Franco, 2008); i, més tardanament, l'estudi de la producció, sobretot arran de l'esforç de recuperació de les metodologies etnogràfiques i sociològiques que van fer servir a la dècada de 1970 investigadors com ara Gaye Tuchman o, entre nosaltres, Miquel Rodrigo Alsina.

Nogensmenys, hi ha un aspecte que ha rebut molt poca atenció: l'estudi del disseny periodístic a Internet. Pel que sabem, només hi ha un llibre enterament dedicat a aquesta important qüestió docent i investigadora: el recull de textos fet a partir d'unes jornades intensives de dos dies, publicat per Ainara Larrondo i Ana Serrano, en el qual van participar professors de Màlaga, Santiago de Compostel·la, Navarra, Granada, País Basc i de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona. Es tracta d'un llibre pioner que mereixeria tenir continuació, ja sigui en forma de manuals o en forma de recerques concretes que desenvolupin les moltes vessants del disseny digital periodístic.

En aquest article farem una proposta, de la qual ja vam fer un assaig durant la primavera de 2007 el professor Koldo Meso i qui signa aquestes línies, per mesurar l'adequació del disseny i la usabilitat de les pàgines web periodístiques. Bàsicament, es tracta de tenir en compte, tal com va dir la professora María Bella Palomo Torres, de la Universitat de Màlaga, els tres conceptes bàsics del disseny: el color, la tipografia i la imatge (Palomo, 2007). Hi ha altres variables que s'han de tenir en compte, com l'estudi de la interfície (Scolari, 2004) o de la immersivitat (Domínguez, 2007), noves tecnologies que semblava que havien de revolucionar el ciberperiodisme i que, tot i que són importants i produeixen peces molt apreciables, no s'han estès tant com caldria suposar, com ara el llenguatge Flash (Gago, 2007).

2. Un petit recorregut històric pel disseny periodístic a Internet

Sovint identifiquem Internet amb World Wide Web. Internet va ser creada els anys seixanta com a xarxa militar, després es va tornar xarxa educativa i, finalment, els anys noranta es va estendre per tot el món com a xarxa de comunicació. Al començament, els protocols més estesos eren el correu electrò-

nic (<mailto:>), encara avui el que més fan servir els internautes, l'FTP (<ftp://>) i el Gopher (<gopher://>), ara per ara en desús (Gillies, Cailliau, 2000). No va ser fins a la dècada dels noranta que es va concretar el somni de l'hipertext, de Ted Nelson, inventor de la mateixa paraula, que mai no ha estat capaç, fins ara, de posar en marxa el seu anunciat projecte Xanadú. En canvi, un científic del CERN, el britànic Tim Berners-Lee (Berners-Lee, Fischetti, 1999), va oferir al món el llenguatge HTML (*hypertext markup language*, és a dir, llenguatge de marques d'hipertext). Es tracta d'una versió de l'hipertext molt reduïda, que ha rebut moltes crítiques, per exemple, del mateix Ted Nelson, amb un sistema d'enllaços unidireccional, però que juntament amb el protocol TCP/IP en què es basa Internet ha produït la més gran revolució comunicativa dels nostres dies. El llenguatge HTML, estàtic, s'ha desenvolupat en llenguatges més dinàmics, com ara l'XML, fins al punt de poder parlar de periodisme en base de dades, com fa, seguint Lev Manovich, el professor Elias Machado (Machado, 2006).

La World Wide Web basada en el llenguatge HTML és, però, molt limitada quant a disseny. Tim Berners-Lee era físic en aquells moments al CERN, i la seva invenció estava enfocada a la difusió del coneixement científic, no periodístic. Per tant, no estava preocupat per qüestions com el color, la tipografia, les columnes o les imatges. Per això, les primeres pàgines web mostren un aspecte visual pobre, basat en el text, amb unes poques mides de lletra (fig. 1).

Els primers periòdics (encara no diaris) de la World Wide Web també presenten un disseny pobre. El primer és el *Palo Alto Weekly*, de 1994 (fig. 2).

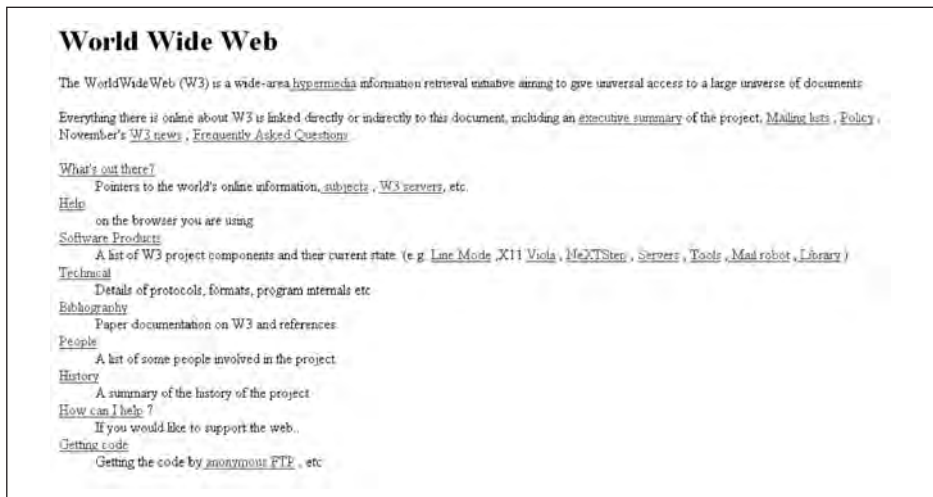

FIGURA 1. La primera pàgina web de la història.

FIGURA 2. Palo Alto Weekly, 19 de gener de 1994.

FIGURA 3. Electronic Telegraph, 1994.

Molt aviat les empreses periodístiques, des de feia una dècada preocupades per la possible substitució del paper per altres mitjans (Smith, 1980), van tractar de situar-se a la Web. Al Regne Unit, un dels primers és l'*Electronic Telegraph*, versió del *Daily Telegraph*, l'any 1994 (fig. 3).

Un any després, neixen a Catalunya els primers diaris digitals: l'*Avui*, *La Vanguardia* i *El Periódico de Catalunya* ofereixen les seves edicions digitals l'any 1995. *El Periódico* enceta un ambiciós programa de recerca amb altres empreses europees per fer realitat un projecte que ni tan sols Roger Fidler havia estat capaç de dur a terme: una tauleta (llibre) digital per llegir diaris. El projecte es deia NewsPad. No només es va investigar la part tecnològica; un equip dirigit per Mario Santinoli va treballar a *El Periódico de Catalunya* les qüestions de disseny. El projecte, però, no va arribar a ser comercialitzat, ara que es parla d'un retorn a un disseny molt més pla i estàtic amb l'emergència de dispositius com el Kindle d'Amazon o els llibres electrònics basats en l'*e-paper* d'iLiad o Sony. Diaris com *El Segre* o *Diario de Navarra* han fet alguna recerca en aquest sentit durant l'any 2008 (fig. 4).

Tota la primera època dels diaris digitals és més aviat una transposició dels continguts del diari imprès, una etapa d'experimentació que va des del 1995 fins al 2000. La definició de les pantalles, molt més baixa que ara, determina en part també l'aspecte dels diaris digitals. Es pot dir que no hi ha una maquetació comuna (Salaverría i Sancho, 2007: 212). Un cas curiós, si més no, és el de la primera versió d'*El País* a Internet, aleshores *El País Digital*, popularment coneguda com l'*aranya* (fig. 5).

Molt d'hora desapareixen també recursos com els marcs, les manxetes exagerades o l'excés de blancs. Tot i així, normalment el disseny dels diaris digitals imita el dels diaris en paper, amb un aspecte molt vertical (es tracta d'un disseny que obliga l'usuari a desplaçar-se fent servir l'*scroll* al llarg de la pàgina inicial) i dividit en tres parts: a l'esquerra del lector, una columna amb les

FIGURA 4. Roger Fidler mostra el *flat panel* que mai no es va comercialitzar. A la dreta, el prototip del NewsPad.

FIGURA 5. La primera portada d'El País a la xarxa.

seccions; al mig —la part més ampla de la pàgina— la informació, i a la dreta, els serveis. És el model conegut com *trident* (fig. 6).

Els mitjans digitals es defineixen i s'homogeneïtzen cap a l'any 2000-2001. El disseny en HTML es completa amb els fulls en cascada (CSS, *cascade style sheets*) i comença aleshores a separar-se el contingut i l'aspecte extern, la presentació de la informació. S'estableix la concepció del diari com a base de dades i l'arquitectura de la informació es fa més complexa. Tot i que els mitjans continuen concebant l'edició digital com a «germana petita» de l'edició impresa, ja no es tracta només d'una mera reproducció dels continguts del diari en paper. És una època, segons diu el professor de la Universitat de Navarra Francisco Sancho (Salaverría i Sancho, 2007: 220), paradoxal: els diaris digitals i impresos s'assemblen cada vegada menys, i alhora els diaris digitals s'assemblen entre ells cada vegada més. És el naixement de les primeres convencions de disseny gràfic periodístic digital.

Ara bé, els diaris no deixen de pensar en dues dimensions. El 2001 s'estenen les versions dels diaris en PDF, fórmula que ja havia assajat amb un cert èxit *El Periódico de Catalunya*. També comencen a estendre's les seccions normalment anomenades «especials», és a dir, reportatges multimèdia. Fins i tot es produeix una clara experimentació que després, sorprenentment, es deixa a banda. Un exemple clar en seria l'època a la xarxa de l'*EP3.com* d'El País (fig. 7).

FIGURA 6. *La Vanguardia Digital*, 1998.

L'època actual del disseny periodístic a la xarxa comença el 2005 i es consolida clarament el 2007, quan desapareix el menú de l'esquerra del lector i, en general, se simplifica l'aspecte de la pàgina inicial dels diaris digitals. Les raons d'aquest redisseny general, del qual se'n pot considerar pioner el diari argentí *Clarín.com*, serien:

1. L'augment de definició de les pantalles dels ordinadors, que fa que les notícies rebin una amplitud més gran.

2. La jerarquia per seccions, molt deutora de la tradició impresa, es replanteja: una notícia digital pot estar classificada en més d'una secció. Les informacions apunten cada vegada més, mitjançant els hiperenllaços, a altres informacions, que també poden estar classificades en seccions diferents. Per tant, en moltes redaccions es considera innecessari reproduir el menú de seccions en totes les pàgines que componen un lloc web.

FIGURA 7. EP3.com, producte experimental de Prisa.com.

3. S’ha comprovat que sovint l’internauta no feia servir el menú per seccions, sinó que feia un recorregut per les diverses informacions de la pàgina inicial i després aprofundia en aquelles que realment l’interessaven.

4. Finalment, és clar que l’internauta no arriba a la informació volguda mitjançant la portada, és a dir, el primer nivell hipertextual, sinó a partir d’enllaços recomanats per altres internautes, enllaços d’altres notícies del mateix mitjà o arran de cerques en cercadors.

Hauríem d’afegir-hi una altra característica molt clara: el 2004 els cibermitjans es trobaven a una cruïlla complicada: «La audiencia de los gráficos no era la esperada y había importantes movimientos en Internet que parecían indicar que las cosas estaban cambiando [...]. Con una Internet mucho más extendida entre la población, y la veloz implantación de velocidades ADSL en el mercado doméstico de la conectividad, con unos usuarios que comenzaban a ser veteranos y con unas webs más ligeras, dimensionadas y centradas en el contenido y el usuario, se vio claramente que estábamos en una nueva etapa» (Gago, 2007: 123). L’espectacularitat de les informacions dissenyades amb Flash va deixar lloc a la nounascuda Web 2.0.

FIGURA 8. Exemple de barra superior de seccions.

Altrament dit, i seguint els professors navarresos Salaverría i Sancho, les característiques actuals del disseny són:

1. Disseny fet per a pantalles de 1.024 píxels.
2. Desaparició de la barra lateral de navegació i substitució per una barra superior de seccions (fig. 8).
3. Aparició decidida del llenguatge multimèdia, sobretot dels vídeos des de l'any 2006, quan es popularitza el format gràcies a YouTube (fig. 9).
4. Augment progressiu de la possibilitat que els lectors comentin les notícies.
5. Aposta pels blocs i, en general, pels serveis de la Web 2.0.
6. Multiplicació d'elements de referència i datació.
7. Extensió del costum d'incloure enllaços dins del text de les informacions.

9/12/2008 12:01 H ACCIDENT ALS EUA.

Almenys tres morts a l'estavellar-se un caça F-18 en una àrea residencial a San Diego

▪ El pilot va saltar de l'aparell en paracaigudes abans de la col·lisió

EFE
LOS ANGELES

Un caça F-18 del cos de Marines de l'exèrcit dels EUA s'ha estavellat en una àrea residencial de la ciutat de San Diego, a Califòrnia, i ha causat la mort d'almenys tres persones, així com la destrucció de dues cases, segons han confirmat les autoritats.

Una portaveu de la policia ha declarat que els grups de rescat busquen una quarta persona desapareguda. El pilot, que estava en comunicació amb els controladors aeris militars en els moments previs a l'incident, ha pogut abandonar l'aparell abans de la col·lisió, que ha tingut lloc al barri de University City.

Imágenes de la zona donde cayó el avión. Vídeo: ATLAS.

FIGURA 9. Exemple de vídeo dins d'una notícia (*El Periódico de Catalunya*).

3. Estudi de les característiques del disseny periodístic a Internet

3.1. *El color*

La percepció i el significat del color és diferent segons els individus i les convencions culturals. El color dona informació, no és només una qüestió estètica. Les webs informatives han sofert els darrers anys un procés clar d'estandardització: oblidat definitivament el fons gris que sortia per defecte en aquelles primerenques pàgines web de 1995, i que curiosament és el to de l'*e-paper*, el fons acostuma a ser blanc, amb tipografia fosca (negra o gris fosca), buscant el mateix contrast de les pàgines impreses. Normalment, els diaris digitals fan servir un tercer color complementari per a, per exemple, la manxeta.

A aquest primer nivell de subjectivitat s'hi afegeix un segon més tècnic, el de les preferències de brillantor i contrast de les pantalles que l'usuari fa servir i que modifica la percepció final dels colors. Per tant, han acabat també els temps en què les pàgines web semblaven un catàleg de colors: la sobrietat és avui la regla. Normalment, per evitar les distorsions causades pels monitors, es fan servir colors primaris, i la paleta es redueix a tres: blanc, negre (o gris fosc) per a la tipografia i un tercer que acostuma a ser de la gamma del vermell o el blau. Aquest últim, segons assegura la professora Bella Palomo (Palomo, 2007), acostuma a ser el més segur. És el cas de, per exemple, *La Vanguardia.es*, amb la seva manxeta i títols en blau. *L'Avui.cat* prefereix el vermell i *El Periódico* combina el vermell de la seva edició en castellà (*El Periódico.com*) i el blau de l'edició en català (*El Periódico.cat*).

Hi ha una altra possibilitat: la personalització de les manxetes i la combinació de colors. De moment, són pocs el mitjans que l'ofereixen. Un d'ells és *El País.com* (fig. 10).

Pel que fa a les fotos, l'absoluta majoria de les que apareixen als diaris digitals són en color. De fet, diaris com *El País*, que es resistien a incorporar el color a les fotografies del seu producte imprès, van decidir-se des de l'inici de la seva edició digital per les imatges en color (moltes vegades, eren les mateixes que s'imprimien en blanc i negre en l'edició en paper). Les imatges que ens apareixen a la pantalla de l'ordinador es generen a partir de la combinació dels tres colors bàsics: vermell, verd i groc (RGB, *red, green, blue*). La paleta cromàtica s'identifica en el llenguatge HTML amb un codi hexadecimal. La paleta més segura té 216 colors, per evitar així errors en la visualització posterior en segons quins monitors.

Una altra tendència molt clara és la moderació en l'ús de línies negres, tant corondells com filets. La reducció del nombre de columnes n'és una de les causes. Les columnes, en termes de llenguatge HTML, són taules invisibles. L'espai en-

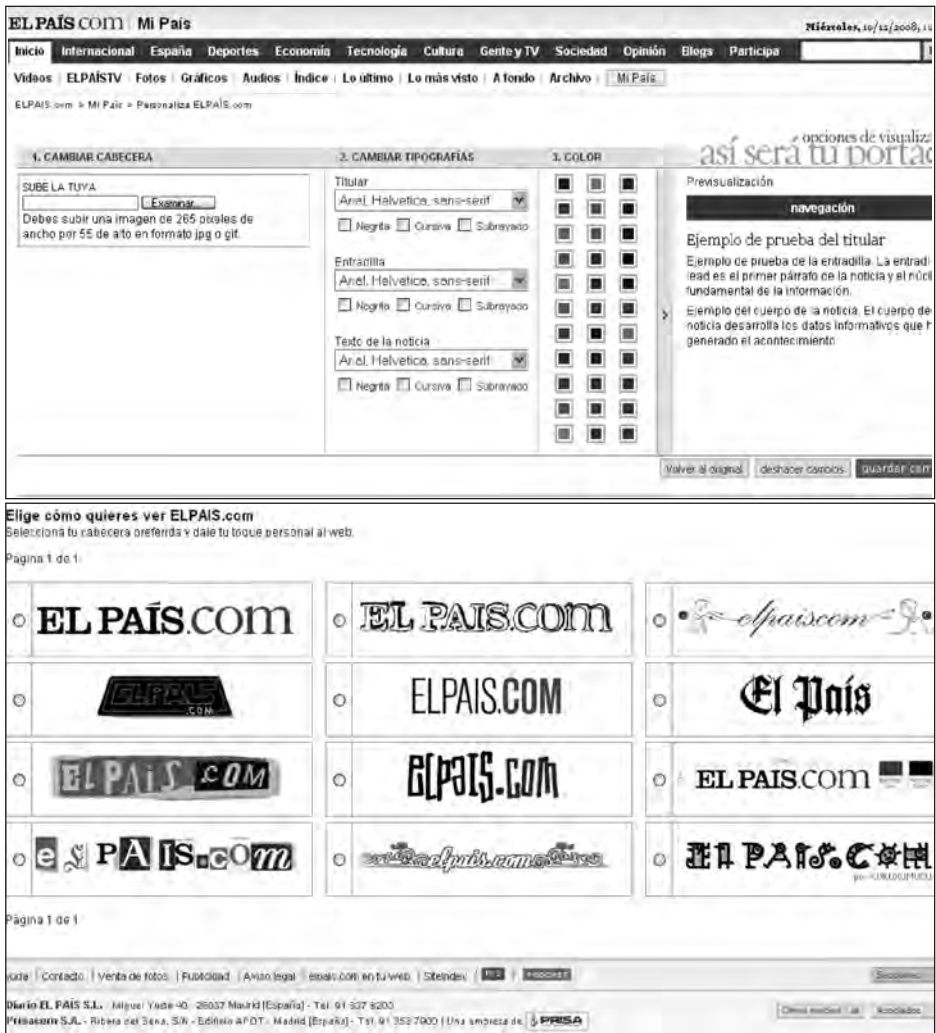

FIGURA 10. Personalització de color i manxeta: *El País.com*.

tre columnes, és a dir, entre quadres de la taula —espai que a vegades rep el nom castellà de *medianil* en els programes informàtics moderns, a mena de metàfora— acostuma a estar en blanc, és a dir, normalment es presenten com a corondell cec o en forma de corondell gris, com ara el cas d’*El País.com*, que també fa servir fillets de la mateixa amplària i color, *La Vanguardia.es* i *El Periódico* (fig. 11).

L’*Avui.cat*, en canvi, ha optat per fer-los servir a vegades, i, en el cas dels fillets, amb amplàries diverses (fig. 12).

Miércoles, 10 de diciembre de 2008 - 11:00 h

Edición Nacional | Cambiar

EL PAÍS.com

Inicio | Internacional | España | Deportes | Economía | Tecnología | Cultura | Gente y TV | Sociedad | C

Videos | ELPAÍSTV | Fotos | Gráficos | Audios | Índice | Lo último | Lo más visto | A fondo | Archivo | MIP

CHARLA DIGITAL La directora de ANECA habla con los lectores

Zapatero censura a Rajoy por aliarse con ERC contra el Gobierno

FERNANDO GAREA - 11 comentarios

El líder del PP tacha de "mentira" los Presupuestos y dice que el presidente del Gobierno "es sinónimo de paro". - De la Vega le llama "Herodes presupuestario"

- Sigue la sesión de control al Gobierno EN DIRECTO
- Moratinos explica al Congreso el 'informe Guantánamo'

Los correos de Txeroki dieron las pistas para detener a su sucesor

JORGE A. RODRÍGUEZ | AITOR GUENAGA

La operación, con tres detenidos en Francia y otros tres en Irán, corta de raíz la reorganización que planeaba el nuevo jefe militar, Aitzol Iriondo, 'Gurbitz'

- Veteranos de ETA, a cárceles cerca del País Vasco La policía registra las viviendas de los últimos detenidos

GENTE

Sutherland es una estrella
El protagonista de '24' recibe su estrella en el paseo de la fama de Hollywood

« anterior siguiente »

FIGURA 11. Filets i corondells a *El País.com*.

La tendència seria la desaparició de les línies negres, perquè la seva funció divisòria a la pàgina impresa no és tan òbvia a la pàgina digital i perquè, com que els textos estan necessàriament alineats a l'esquerra (les possibilitats limitades del llenguatge HTML impedeixen la justificació dels textos, i els textos centrats o justificats a la dreta es llegeixen pitjor; només es reserven per a sumaris, per exemple), l'espai que deixen a la banda dreta ja fa aquesta funció. Per això també han desaparegut les línies que emmarcaven les fotos (fig. 13 i 14).

El color del text ofereix algunes possibilitats més que a la pàgina impresa del diari, on normalment tot el text és negre. S'ha de tenir en compte la funció informativa dels enllaços, i també que els titulars acostumen a ser enllaços alhora. El text del cos de la informació sol ser negre o gris fosc. El color dels enllaços varia segons hagin estat visitats o no —sempre dins de la mateixa tonalitat, és clar, normalment més apagada en el cas dels enllaços consultats—, i és habitualment el tercer color triat per a la pàgina web, molt sovint el blau. I varia també, segons les preferències, la possibilitat que estigui o no subratllat o, més normalment, que només aparegui així quan s'hi passa el cursor per sobre (fig. 15).

AVUI+.cat

D'AVUI CAT
"Estranys companys de lliit"

AVUI.cat Vista geogràfica Vista temporal Tria popular A Terrassa + Blogs Serveis Canals Multimedia

Opinió Economia Món i política Cultura i comunicació Societat i tecnologia Esports + A prop People

Zapatero titlla el PP "d'incoherent" per votar al costat d'ERC al Senat

Recorda a Mariano Rajoy que Esquerra ha presentat un

Amb la nova tarifa intradia [2=7] 2 operacions en un dia per només 7 euros

l'enquesta

¿ETA té una solució policial?

Sí, n'hi ha prou

Sí, però amb mesures de gràcie

Vaga general a Grècia

Tot i els disturbis dels últims dies en les principals ciutats, els sindicats majoritaris mantenen per aquest dimecres una vaga general per reclamar al govern millores econòmiques, com la reforma de les pensions

3 opinions

El Congrés escolta el Parlament i estudiarà el rescat de peatges

FIGURA 12. Usos diversos dels filets a l'Avui.cat.

HOME DELIVERY

ADVERTISE WITH US

CHICAGO WEATHER

TRAFFIC/COMMUTE

LOCAL NEWS

NATIONWORLD

SPORTS

BUSINESS

POLITICS/ELECTIONS

REPORTS & DATA

DEATHS

OPINIONS

COLUMNISTS

BLOGS

ENTERTAINMENT

Illinois Gov. Rod Blagojevich arrested on federal charges

Digg
submit

Gov. Rod Blagojevich and his chief of staff, John Harris, were arrested Tuesday by FBI agents for what U.S. Atty. Patrick Fitzgerald called a "staggering" level of corruption involving pay-to-play politics in Illinois' top office.

By Jeff Coen, Rick Pearson, John Chase and David Kidwell | Tribune staff reports
10:37 PM CST, December 9, 2008

The predawn rousting of Gov. Rod Blagojevich from his Ravenswood Manor home Tuesday marked a stunning climax to a tale of alleged public corruption unmatched in Illinois' storied history of elected scoundrels and thrust the state into an unprecedented political crisis.

Illinoisans awoke to news that their governor had been arrested, handcuffed and hauled before a federal magistrate on sweeping charges he conspired to sell his office many times over—including putting a price on the U.S. Senate seat vacated by President-elect Barack Obama.

U.S. Atty. Patrick Fitzgerald said the governor's actions forced his office to intervene. "Gov. Blagojevich has been arrested in the middle of what we can only describe as a political corruption crime spree," he said. Fitzgerald said Blagojevich's "conduct would make [Abraham] Lincoln roll over in his grave."

The well-coiffed governor, sporting a turtleneck beneath a blue Nike track suit and running shoes, was released on his own recognizance and walked out not only free, but still empowered to make an appointment to the Senate seat federal prosecutors say he tried to corrupt.

FIGURA 13. Un disseny sense corondells i amb línies blanques entre paràgrafs: *Chicago Tribune.com*.

ENTREVISTA: JOSÉ SARAMAGO

Premio Nobel de Literatura, que publica la novela "El viaje del elefante"

"Soñamos que tenemos el libre albedrío, pero no es así"

"Estoy con un nuevo libro, he escrito la primera página" | "La injusticia y el abuso de autoridad sobre el individuo son los motivos de mi obra", dice el premio Nobel

★★★★★ 4 votos | 20 comentarios

José Saramago, de sus 86 años, ha vuelto a la vida. Tras haberle visto ir cara a la muerte, según propia confesión, a causa de unas neumonías sucesivas. Lo primero que hizo al llegar a casa el pasado febrero, tras unos meses de hospital, fue ponerse a escribir. Y en agosto ya le había salido "El viaje del elefante" (Alfaguara/ediciones 62), una crónica épico-humorística del recorrido que realizó Salomón, un clemente propietario del rey de Portugal que, en el siglo XV, fue regalado al archiduque Maximiliano de Austria, por lo que tuvo que viajar de Lisboa a Viena, pasando por Lisboa, Valladolid, Roses, Génova...

El libro acompaña al baquidermo y a su comarca. Subiró, así como a los ejércitos portugués y austriaco que lo custodiaban, por su hiperbólica ruta. Saramago recibió el pasado sábado en su casa de Lisboa a este diario y nos mostró la futura sede de su fundación, la impresionante Casa dos Bicos, en el barrio de Alfama, un monumento nacional que se va a edificar de la mano de la casa del Nobel.

José Saramago presenta su última obra, "El viaje del elefante", en Lisboa, Portugal. EFE / Andre Kostzer

« Este es uno de mis libros menos políticos, pero es una metáfora de la vida »

FIGURA 14. Ús de sumaris a una entrevista de *La Vanguardia.es*.

FIGURA 15. Exemple d'enllaç subratllat en passar el cursor per sobre (*El Periódico.cat*). Aquest diari fa servir la negreta als titulars.

3.2. La tipografia

Els límits del llenguatge HTML afecten també la tipografia. A la pantalla, l'aparença no sempre es pot controlar totalment, de manera que el que veuen els diferents receptors depèn del seu aparell i la seva configuració. Això, pel que fa a la tipografia, afecta el mateix tipus de lletra que es visualitza i altres aspectes, com ara l'interlineat. La mateixa mida de la lletra pot variar segons el sistema operatiu o la plataforma: els Mac d'Apple acostumen a presentar les lletres més petites que els PC; això sense comptar amb altres plataformes possibles de visualització del producte digital, com ara les PDA, l'iPhone o altres telèfons mòbils.

La tria de tipus de lletra es redueix més aviat a dos: *sans serif* o amb *serif*. Presentem aquí una taula amb els tipus de lletra més habituals, repartits entre aquestes dues famílies:

TAULA 1. Tipus de lletra més habituals

Amb <i>serif</i>	<i>Sans serif</i>
Book Antiqua, Bookman Old Style, Courier, Courier New, Century Schoolbook, Garamond, Georgia, MS Serif, New York, Times, Times New Roman i Palatino	Arial, Arial Narrow, Arial Rounded MT Bold, Century Gothic, Chicago, Helvetica, Geneva, Impact, Monaco, MS Sans Serif, Tahoma, Trebuchet MS i Verdana

FIGURA 16. Utilització a les manxetes de diversos recursos tipogràfics impossibles d'aconseguir amb l'HTML: signes poc habituals (la creu de l'Avui, la bola del món d'El Mundo), figures de fons (el rombe del *Libération*) o tipografies gòtiques (*Le Monde*, *The New York Times*).

Una manera de poder ampliar una mica les possibilitats de tria de tipus de lletra és fer servir fulls en cascada (CSS), que permeten combinar la informació de diverses fonts. Una altra, naturalment, és convertir les lletres en imatges. És el recurs que es fa servir en totes les manxetes, sobretot quan es volen fer servir signes o tipografies no habituals (fig. 16).

Tret de les manxetes, que en molts casos segueixen els patrons de les edicions impreses (per exemple, la tipografia gòtica de *Le Monde* o *The New York Times*),

FIGURA 17. Canvis en la tipografia de la manxeta: *Chicago Tribune* i *Chicago Tribune.com*.

FIGURA 18. Possibilitat d'ampliar o de reduir el cos de lletra.

s'ha imposat la senzillesa. Fins i tot, en molts casos la tipografia de les manxetes de les edicions impreses i de les digitals és molt diferent. Un cas paradigmàtic n'és el *Chicago Tribune*, que a la seva edició a la xarxa s'estima més oferir una tipografia de pal sec que no pas la clàssica gòtica, tot i que la manté, com a símbol de reconeixement gràfic, en gris a la part superior de la manxeta digital (fig. 17).

En tot cas, s'eviten efectes (dissolució o parpelleig de textos, que fins i tot són un *tag* HTML) i l'ús de cursives i subratllats, que dificulten la llegibilitat, o majúscules, tot i que alguns diaris estatunidencs les fan servir per influència del mitjà imprès. El subratllat es limita normalment als enllaços, i moltes vegades, com ja hem vist (el cas dels titulars és paradigmàtic), només s'activa en passar-hi el cursor per sobre. Les negretes es dosifiquen, a vegades per emfasitzar determinades paraules. Naturalment, tampoc no es fan servir les caplletres, que a més a més presentarien dificultats d'adaptació al disseny HTML.

Pel que fa al cos de lletra, encara que sigui recomanable 12 punts o superior, normalment s'empra un cos més petit. Mitjans com *El País.com* o *La Vanguardia.es* donen al lector la possibilitat de triar la mida de lletra (fig. 18).

Normalment, es prefereixen les lletres de pal sec tant per a titulars com per a textos. És el cas dels tres diaris catalans que estem esmentant (*La Vanguardia.es*, *El Periódico.cat* i *Avui.cat*), del diari electrònic *Vilaweb* i de les webs de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, entre d'altres. Una excepció en seria l'*e-noticies.cat*, que fa servir lletra amb *serif* tant als titulars com al cos dels textos i, fora de Catalunya, *El País.com* (fig. 19).

D'altra banda, l'estudi *Eyetracking Medios España* (http://www.alt64.com/extras/Eyetracking_Media_Espana.pdf) de 2005 va aportar algunes conclusions sobre els diferents factors estètics; a part de l'interès propi de la matèria de la notícia, la seva aparença també influeix: una tercera part dels lectors només llegeix les entradetes i les preferides són aquelles de mida més semblant als titulars (Palomo, 2007: 166).

La Generalitat renuncia a endurecer la ley antitabaco

Salud emplaza al Gobierno central a que asuma la medida

F. BALSSELLS - Barcelona - 10/12/2008

El Departamento de Salud no endurecerá la legislación que regula el consumo de tabaco en bares y restaurantes sin el soutien del Gobierno central. Por el emplazo ayer al Ministerio de Sanidad a endurecer la ley antitabaco porque la medida "lograría el consenso general si se aplicara en todo el Estado".

El Departamento de Salud no endurecerá la legislación que regula el consumo de tabaco en bares y restaurantes sin el soutien del Gobierno central. Por el emplazo ayer al Ministerio de Sanidad a endurecer la ley antitabaco porque la medida "lograría el consenso general si se aplicara en todo el Estado". Así lo aseguró el director de Salud Pública, Antoni Plasencia, ayer en la presentación de una campaña contra el tabaco que durará hasta el 30 de diciembre para "influir en los buenos propósitos de los catalanes con vistas a 2009".

Las de Plasencia son las primeras declaraciones en las que Salud asume la imposibilidad de llevar más lejos la lucha contra el tabaco sin el paraguas del Gobierno central. "Se ha hecho lo suficiente para ampliar la ley. En Cataluña hemos conseguido que el sector [de la restauración y del ocio] lo acepte. Pero sólo si se aplica en todo el Estado", dijo Plasencia.

Salud reteró el año pasado su intención de prohibir fumar en todos los recintos relacionados con la alimentación. Se trata de un aspecto -el del humo en lugares donde hay alimentos- que la ley estatal regula a medias y que la Administración catalana se había propuesto ampliar. La medida, sin embargo, se por aparçada en silencio desde el pasado septiembre: no se incluyó en el proyecto de decreto que adapta la ley antitabaco en el ámbito de Cataluña que S publicará a principios de 2009. Hasta ayer, nadie se había manifestado al respecto.

El rechazo del sector de la restauración catalán proviene del empeño con que Salud se ha lanzado a controlar el cumplimiento de la ley en relación con ot comunidades: desde 2006, el departamento ha realizado unas 30.000 inspecciones, cerca del 50% de las efectuadas en toda España, según la Organización Consumidores y Usuarios, y ha abierto más de 600 expedientes, 198 de los cuales ya se han resuelto con sanción. El hecho contrasta con lo que sucede en comunidades como Valencia o Madrid, gobernadas por el PP, que incluso han contradicho en algún aspecto la normativa estatal, aprobada por el PSOE. El conflicto con tintes partidistas ha bloqueado la ampliación de la ley antitabaco en Cataluña: el agravio comparativo que denuncian el grueso de los restauradores catalanes ha convencido a Salud para no endurecer la norma.

FIGURA 19. Ús del tipus de lletra Georgia (amb *serif*).

4. Conclusió

Hi ha diferents maneres d'estudiar les característiques que hem esmentat, i d'altres que també afecten el disseny gràfic dels mitjans digitals. Segons Yusef Hassan Montero, de la Universitat de Granada, «actualment s'està produint un altre canvi en la relació mitjans-web, que afecta tant la mentalitat com l'actitud que requereix aquest últim», ja que els usuaris «són éssers actius i no només volen consumir continguts, sinó també emmagatzemar, generar, compartir i opinar» (Hassan, 2007: 131). Per això, el disseny està centrat en l'usuari i les metodologies més habituals són de tipus experimental (Krug, 2001).

Hi ha un altre mètode d'avaluació de l'usabilitat que no demana la participació de l'usuari: el mètode d'inspecció. Un nombre d'usuaris experts, que normalment és de tres a cinc, inspecciona el disseny de forma independent per avaluar-lo i per trobar-hi possibles defectes.

El que proposem, llavors, és una heurística basada en les recomanacions de la professora María Bella Palomo (Palomo, 2007), qui es basa alhora en les eines utilitzades per altres investigadors. Com a eina senzilla, proposem una taula per comprovar el grau de compliment de cadascuna de les característiques examinades. Aplicada a diferents mitjans de comunicació digitals, es pot fer així una ràpida comparació, tal com van fer Mariage i Vanderdonckt (2000), demostrant en el seu cas la utilitat del mètode heurístic en l'avaluació comparativa de cinc diaris digitals.

Proposta d'avaluació heurística

<i>Qüestió</i>	<i>Recomanació</i>	<i>Grau de compliment</i>
Color de fons	El color de fons permet la llegibilitat de textos i imatges? [Normalment, es produeix una estandardització de les webs informatives i el fons és blanc.]	
Sorpresa en l'ús del color de fons	El color de fons produeix sorpresa? Dificulta la sorpresa la llegibilitat del missatge?	
Color de fons càlid/fred	Quina reacció produeix el color de fons? [S'ha de tenir en compte que els colors càlids transmeten proximitat, però també poden excitar; i els colors freds transmeten serietat, relaxació, però també distància.]	
Sobrecàrrega d'elements gràfics	Es produeix una sobrecàrrega d'elements gràfics?	
Contrast entre text i fons	Es tracta de veure si es fan servir colors complementaris per al text i el fons, o si es busca el contrast fent servir, per exemple, colors separats per dos o tres tons. També s'ha de comprovar si, imprimint la pàgina web en blanc i negre, se'n manté la llegibilitat.	
Quin és el color predominant de la web examinada?	S'ha de tenir en compte la connotació dels diferents colors.	
Filets i corondells	Es consideren necessaris o dificulten la lectura?	
Contorn de les imatges	N'hi ha? Es considera necessari o dificulta la lectura?	
Distinció enllaços/text	El lector distingeix els enllaços o ha d'endevinar-los?	
Distinció enllaços visitats / no visitats	Si no se'n fa, la navegació és confusa?	
Existeixen altres indicadors dels enllaços, com ara els subratllats?	S'ha de valorar sobretot en termes d'usabilitat i accessibilitat; tot i que siguin redundants, són importants per a les persones amb deficiències visuals.	
Capçalera estàtica	Normalment ho és; hi ha casos, com ara Google, en què a vegades canvien l'aspecte de la capçalera.	
Titulars subratllats	Els titulars, quan són enllaços, es presenten subratllats? Se subratllen quan es passa el cursor per sobre? Normalment es considera que la segona opció facilita la lectura perquè proposa un disseny més «net».	

Proposta d'avaluació heurística (*Continuació*)

<i>Qüestió</i>	<i>Recomanació</i>	<i>Grau de compliment</i>
Hi ha textos subratllats tot i que no són enllaços	Normalment es considera que l'existència d'elements subratllats és confusa per al lector.	
Proximitat dels enllaços	Els enllaços són propers entre ells? Si és així, això dificulta la lectura, provoca confusió?	
Llegibilitat de la tipografia	La tipografia seleccionada és de 12 punts o més, o és ampliable? Presenta un grossor adequat? En definitiva, la tipografia no ha de ser petita ni prima.	
Alineació del text	L'alineació més usada és a l'esquerra; qualsevol altra disminueix la llegibilitat.	
Ús adient dels blancs	La pàgina web dóna sensació de fluïdesa?	
Llegibilitat: <i>sans serif</i> o amb <i>serif</i>	Quina és la llegibilitat de la font utilitzada?	
Contrast tipogràfic dins d'una mateixa pàgina	Hi ha contrast tipogràfic? Es considera que jerarquitzava les zones d'interès des del punt de vista conceptual, ja que el lector centra la seva mirada en les lletres més grans.	
Ús de la infografia	Si es fa servir la infografia, es considera de lectura clara?	
Presència de vídeo	La tendència és l'ús del vídeo, tot i que a vegades fa més lenta la navegació. ¹	
Ús de la fotografia	Quin és el percentatge d'informacions que porten fotografies? En tot cas, és recomanable que no sigui més d'una per cada notícia.	
Pes de les imatges	Les imatges es descarreguen ràpidament? Normalment es considera que les imatges haurien de ser de més o menys 12 KB.	
Format de les imatges	Es tracta d'imatges presentades en un format estàndard (JPG i GIF)?	
GIF animats	Es considera que resten serietat als continguts.	
Galeries fotogràfiques	Donen un protagonisme més gran a les imatges.	

Bibliografía

- BERNERS-LEE, Tim; FISCHETTI, Mark. *Weaving the Web*. Nova York: Harpers Colins Publishers, 1999.
- CANAVILHAS, João. *Webnoticia: Propuesta de modelo periodístico para la WWW*. Covilhã: Universidade da Beira Interior, 2008.
- DÍAZ NOCI, Javier; SALAVERRÍA, Ramón [coord.]. *Manual de redacción ciberperiodística*. Barcelona: Ariel, 2003.
- DOMINGO, David; PATERSON, Chris. *Making online news: The ethnography of new media productions*. Nova York: Peter Lang, 2008.
- DOMÍNGUEZ, Eva. «Interfaces e interactividad: claves para una plástica periodística digital». A: LARRONDO, Ainara; SERRANO, Ana [ed.]. *Diseño periodístico en internet*. Bilbao: Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco, 2007, p. 81-101.
- GAGO MARIÑO, Manuel. «Tecnología y cibermedios en la nueva web social». A: LARRONDO, Ainara; SERRANO, Ana [ed.]. *Diseño periodístico en internet*. Bilbao: Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco, 2007, p. 103-128.
- GILLIES, James; CAILLIAU, Robert. *How the Web was Born: The Story of the World Wide Web*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- GONZÁLEZ RAMOS, Edgar. «La identidad del color». *Maestros del Web* [en línea] (4 setembre 2002). <<http://www.maestrosdelweb.com/editorial/icolor>> [Consulta: 15 abril 2008].
- HASSAN MONTERO, Yusef. «Experiencia del usuario y medios de comunicación en internet». A: LARRONDO, Ainara; SERRANO, Ana [ed.]. *Diseño periodístico en internet*. Bilbao: Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco, 2007, p. 129-145.
- KRUG, Steve. *No me hagas pensar: una aproximación a la usabilidad en la web*. Madrid: Prentice Hall, 2001.
- MACHADO, Elias. *O jornalismo digital em base de dados*. Florianópolis: Calandra, 2006.
- MARIAGE, Celine; VANDERDONCKT, Jean. «A comparative usability study of electronic newspapers». A: *Procedures of International Workshop on Tools for Working with Guidelines TFWWG'2000 (Biarritz, 7-8 October 2000)* [en línea]. Londres: Springer-Verlag, p. 325-337. <<http://www.isys.ucl.ac.be/bchi/publications/2000/Mariage-TFWWG2000.pdf>> [Consulta: 15 abril 2008].
- MOLINA, Alfonso. «Transforming visionary products into realities: constituency-building and *observing* in NewsPad». *Futures*, núm. 31 (1999), p. 291-332.
- NIELSEN, Jacob. «Change the color of visited links». *Useit.com* [en línea] (2004). <<http://www.useit.com/alertbox/20040503.html>> [Consulta: 15 abril 2008].
- «How to conduct a heuristic evaluation». *Useit.com* [en línea] (1994). <http://www.useit.com/papers/heuristic/heuristic_evaluation.html> [Consulta: 15 abril 2008].
- PALOMO TORRES, Bella. «Color, tipografía e imagen en la prensa digital». A: LARRONDO, Ainara; SERRANO, Ana [ed.]. *Diseño periodístico en internet*. Bilbao: Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco, 2007, p. 147-173.

- POWELL, Thomas A. *Diseño de sitios web*. Madrid: McGraw-Hill, 2001.
- RODRÍGUEZ DE LAS HERAS, Antonio. «Presentación». A: MORENO MUÑOZ, Antonio. *Diseño ergonómico de aplicaciones hipertexto*. Barcelona: Paidós, 2000, p. 9-11.
- SALAVERRÍA, Ramón. «Diseñando el lenguaje para el ciberperiodismo». *Chasqui* [en línea], núm. 86 (juny 2004). <<http://chasqui.comunica.org/content/view/102/72>> [Consulta: 15 abril 2008].
- SALAVERRÍA, Ramón; SANCHO, Francisco. «Del papel a la Web: Evolución y claves del diseño periodístico en Internet». A: LARRONDO, Ainara; SERRANO, Ana [ed.]. *Diseño periodístico en internet*. Bilbao: Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco, 2007, p. 207-239.
- SCOLARI, Carlos. *Hacer clic: Hacia una sociosemiótica de las interacciones digitales*. Barcelona: Gedisa, 2004.
- SMITH, Anthony. *Goodbye Gutenberg: The Newspaper Revolution of the 1980s*. Oxford: Oxford University Press, 1980.

Nota

(1) Existeix un text recent amb una proposta metodològica per mesurar l'ús del vídeo als mitjans de comunicació digitals: Pere MASIP i Josep Lluís MICÓ, «Recursos multimedia en los cibermedios españoles. Análisis del uso del vídeo en *El País.com*, *El Mundo.es*, *La Vanguardia.es* y *Libertad Digital*», *Trípodos*, núm. 23 (2008), Barcelona, Universitat Ramon Llull, p. 89-105.

Dades de l'autor

Javier Díaz Noci (Vitòria, 1964) és professor de periodisme de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona. Ha estat professor de la Universitat del País Basc i professor visitant de, entre altres, la Universitat d'Oxford i la Universitat Federal de Bahia (Brasil). Autor de nombrosos articles i llibres sobre ciberperiodisme, ha estat investigador principal de diversos projectes de recerca competitiu del Ministeri de Ciència i Tecnologia i del Ministeri d'Educació, i ha estat coordinador d'un acord de cooperació internacional Brasil-Espanya sobre l'estudi dels cibermitjans.